

Afsnit 7.

1940 til 1969.

1940.

Den 9. april besætter Tyskland Danmark og Norge, og måneden efter blev det Holland, Belgien og Frankrigs tur, i løbet af få uger kunne Hitler marchere ind i Paris.

Derpå rettedes opmærksomheden mod England, og i mere end et år bombede det tyske Luftwaffe de britiske byer. Først da Hitler startede "Operation Barbarossa", angrebet på Sovjetunionen i juni 1941, lettede presset på England.

Den 7. december 1941 angreb japanske kampfly flådebasen Pearl Harbor, 2 timer og 15 minutter senere var alt et kaos og ca. 3400 blev dræbt eller såret.

Dagen efter erklærede USA både Japan og Tyskland krig.

Slaget om Stalingrad varede til ind i 1943, det betød at krigslykken vendte og Tyskerne blev efterhånden nedkæmpet.

1943.

I løbet af 1942 begyndte der i Danmark at vokse en folkelig modtand op over for besættelsesmagten.

Ved slutningen af året blev modstandsaktiviteterne mere effektive, så de var mærkbare for tyskerne, og fra begyndelsen af 1943 kom der rigtig gang i modstandsbevægelsen.

Efterhånden som sabotagerne steg støt, forlangte tyskerne at der blev sat ind over for denne modstandsvirksomhed.

Den 29. april brød samarbejdspolitikken sammen og tyskerne forsøgte at sætte sig i besiddelse af den danske hær og flådes materiel. Det lykkedes imidlertid størsteparten af flådens enheder at sænke sig selv. Fra den dag ændredes de allieredes syn på Danmark til det positive.

Tyskernes aktion mod de ca. 8.000 danske jøder den 1. oktober, gik ikke helt efter forventning, en tysk embedsmand havde advaret Hans Hedtoft, han varskoede modstandsbevægelsen og overrabbiner Marcus Melchior, hvorved hovedparten af de danske jøder nåede at flygte.

I 1944 blev en række medlemmer af Hvidstengruppen henrettet, det udløste den hidtil største strejke under besættelsen. Besættelsesmagtens svar kom den 19. september, hvor det danske politi blev anholdt uden varsel.

Den stramme kurs var udtryk for den desperation, der herskede i besættelsesmagten. Russerne trængte Tyskland fra øst og amerikanerne og briterne fra vest.

1945.

4. maj 1945 kom det budskab alle havde ventet på. Fra BBC i London lød det, at de tyske tropper i Holland, Nordvesttyskland og i Danmark havde overgivet sig, og Danmark jublede.

Men jublen forstummede da Sovjetunionen den 7. og 8. maj bombede Bornholm og besatte øen.

Den 6. august blev verdens første atombombe kastet over Hiroshima, og tre dage senere faldt den anden over byen Nagasaki, omkring 200.000 civile japanere mistede livet.

Den 10. august kapitulerede Japan betingelsesløst og 2. verdenskrig var endelig slut.

Danmark var aktiv i bestræbelserne på, at De Forenede Nationer, FN, der var tænkt som en sammenlutning der skulle afværge nye storkrige, blev dannet i 1945.

1946.

Russerne forlader Bornholm.

De allierede nedsætter en krigsforbryderdomstol i Nürnberg, for at gøre op med krigens forbrydelser.

1948.

Staten Israel bliver oprettet.

Danmark får sine første kvindelige præster.

I starten af 1948 havde kun Tjekkoslaviet demokratisk styre, men det fik en brat ende da russerne foranstaltede et statskup i februar marts måned, og dermed havde kommunisterne magten i hele Østeuropa.

Russerne forsøgte også at presse de allierede ud af Berlin, de blokerede alle veje og jernbaneforbindelser fra Vesttyskland til Vestberlin.

Samtidig med at dette skete, kom en embedsmand fra ambassaden i Washington til København, med en rapport fra amerikanske efterretningskilder, der udtrykte frygt for at Danmark og Norge måske var Sovjetunionens næste mål for at vinde kontrollen over Europa.

Hans Hedtoft sammenkaldte i marts, landets top ministre og ledere fra forsvaret, for at tage stilling til disse oplysninger. Der var en anspændt stemning for det var en alvorlig situation for Danmark.

1949.

Under sloganet "Aldrig mere en 9. april" startede man en proces der skulle gøre op med Danmarks neutralitetspolitik og bringe Danmark ind i en alliance med andre vestlige lande.

Efter mange og lange diskussioner og diverse sonderinger, rejste Danmarks udenrigsminister til USA for at forhandle om Dansk optagelse i Atlanttpagten. Ikke alle partier var enige i medlemskabet men de tre partier, Socialdemokratiet, Venstre og Konservative var enige, og den 4. april 1949 tiltrådte Danmark Atlanterhavspagten, som snart kom til at hedde NATO.

Det kommunistiske Parti overtager magten i 1949 og formand Mao udråber Kina som republik under navnet Den Kinesiske Folkerepublik.

1952.

Der udbryder polioepidemi i Danmark i slutningen af juli, og den ebber ud i januar 1953.

Af de indlagte 2.241 poliopatienter havde 1.235 lammelser og 345 af dem havde åndedrætslammelser. I starten havde man ingen effektiv behandling, men en opdagelse med en ventilationsform viste sig at have en gavnlig virkning, et større antal medicinske studerende blev antaget til at hjælpe med den manuelle ventilation, men senere blev metoden erstattet af respiratorer.

Danmark havde tidligere foreslået at oprette et Nordisk Råd men uden held, men i 1952 blev det vedtaget, og den første session afholdtes i København.

Finland blev stående udenfor til 1955, hvor forholdet mellem øst og vest gjorde det muligt for Finland at tilslutte sig.

Endnu i 1952 blev ens penge optalt ved grænsen til Tyskland og beløbet blev indført i passet, så man kunne se om man uberettiget havde brugt penge i Tyskland. Ligeledes blev passet stemplet ved alle grænseovergange, både ved ud og indrejse

1953.

Den første polio vaccination blev fremstillet i 1953 og man begyndte en masse vaccination, omtrent samtidig udvikledes en anden type vaccination der blev givet som piller som i dag har erstattet den første type vaccination.

Danmarks nye grundlov blev underskrevet af Frederik IX den 5. juni 1953, med den blev Grønlands status som koloni ændret, og landet blev en del af det danske rige.

Denne ordning blev i 1954 taget til efterretning af FN's generalforsamling, af et stort flertal.

1954.

Ved afslutningen af II verdenskrig erklærede Vietnam sig for uafhængig af Frankrigs kolonistyre, hvilket franskmændene ikke var enige i, men de kunne til gengæld ikke nedkæmpe oprørene.

Der blev i Geneve i 1954 indgået en fredsaftale som betød at Vietnam blev delt ved den 17.

breddegrad. Der skulle desuden afholdes frie valg i hele Vietnam i 1956, og derpå skulle landet genforenes. Valget blev imidlertid aldrig holdt.

1956.

Den 23. oktober 1956 sker der en revolution i Ungarn hvor Nagy der var blevet ekskluderet fra kommunistpartiet kommer til magten. Han trak Ungarn ud af Warszawa-pagten, og bad FN om at anerkende Ungarns neutralitet.

Det resulterede i at Sovjetunionen den 1. november invaderede Ungarn og overdrog Janos Kadar magten. Under de voldsomme kampe blev mange dræbt.

FN's generalforsamling tager spørgsmålet op til undersøgelse, og der sker en forværring af det i forvejen anspændte forhold mellem øst og vest.

Der demonstreres overalt mod overgrebet, i Danmark kan DKP ikke enes om at tage klar afstand fra Sovjetunionens indgreb, og mister efterfølgende mange medlemmer.

Ved valget i 1957 går DKP tilbage fra 8 til 6 mandater og de mister et stort antal tillidsmænd på arbejdspladserne. I januar 1959 stifter Aksel Larsen Socialistisk Folkeparti, SF.

1959.

Indtil sidste del af 1950erne blev Cuba ledet med terror og brutalitet af diktatoren Fulgencio Batista. Østaten havde en lille eksklusiv overklasse, medens det store flertal levede i fattigdom.

I januar 1959 brød styret imidlertid sammen, og landets ledelse blev overtaget af Fidel Castro, den hidtidige leder af modstandsbevægelsen.

1960.

Ngo Dinh Diem der havde magten i Sydvietnam undertrykte store befolkningsgrupper, og det endte med at en modstandsgruppe FNL blev dannet, for at slippe af med Ngo Dinh Diem og al udenlandsk indflydelse.

Sydvietnam havde ved fredsaftalen i 1954 fået løfte om militær støtte fra USA, vis det blev truet af kommunisterne. USA sendte både økonomisk, støtte såvel som militærrådgivere, til Sydvietnam.

Ønsket om at gribe direkte militært ind, fik USA et påskud til i 1964 da Nordvietnam, iflg.

Amerikanerne, uden grund angreb amerikanske skibe i Tonkinbugten.

Herpå begyndte USA at bombe Nordvietnam, samtidig med at krigsmateriel blev btagt til Sydvietnam i starten af 1965.

Vietnameserne havde imidlertid erfaring fra deres frihedskrig mod Frankrig, hvor de benyttede sig af guerillakrig, og det kom som en overraskelse for amerikanerne, at der ingen reel front var, og i et forsøg på at vende krigens gang, begyndte amerikanske fly at nedkaste napalm over junglen.

Dette gav selvfølgelig også civile ofre, og da billederne af nøgne børn der var forbrændt, nåede den amerikanske offentlighed begyndte der at blive demonstreret mod krigen. Efterhånden stod det klart for USA, at de trods tilstedeværelsen af over en halv million soldater, ikke kunne vinde krigen, og da Richard Nixon kom til magten i 1968 på løftet om "fred med ære" begyndte amerikanerne at trække sig ud af landet, samtidig med at den sydvietnamesiske hær blev udbygget for at overtage bekæmpelsen af FNL.

Den 30. april 1975 indtog FNL styrker Saigon i et sådan tempo, at de sidste amerikanere måtte samles op med helikoptere fra taget af den amerikanske ambassade.

Omkring 58.000 amerikanske soldater var blevet dræbt, og omkring tre gange så mange var sårede.

Det siges at 1960erne begyndte fredag den 21. oktober 1960, for den dag startede den første protestmarch mod atomvåben i Danmark.

Baggrunden var at tiden efter Anden Verdenskrig var præget af den kolde krig, og både USA og Sovjet havde atombomber. Risikoen og frygten for et atomragnarok var reel.

1961.

I perioden fra 1949 til 1958 undveg 2,2 millioner østtyskere til vesttyskland, og i de efterfølgende år steg dette tal. I juli 1961 flygtede 30.000 mennesker fra Øst- til Vesttyskland.

Det var et problem for Østtyskerne, der løste problemet, da soldater og politifolk natten mellem lørdag 12. og søndag 13. august 1961 spærrede adgangen mellem de to bydele. Først med pigtråd, men i de følgende uger blev pigtråden udskiftet med en betonmur, som i årene efter blev udbygget.

Den 12. april 1961, blev det meddelt, at Juri Gagarin i Vostok 1 som det første menneske havde været i kredsløb omkring Jorden.

Den 25. maj 1961 proklamerede Kennedy fra kongressens talerstol, at inden 1960erne var omme, ville USA have landsat et menneske på Månen.

Hele måneprojektet kom til at koste 20 milliarder dollars. Men de særlige omstændigheder at "Denne gang skulle Sovjet ikke komme først", gjorde at kongressen var villig til at give de store bevillinger til projektet.

1962.

Verden har formodentlig aldrig været nærmer en atomkrig end i oktober 1962, da Sovjet var i færd med at opstille mellemdistanceraketter på Cuba. Episoden var en del af den kolde krig og er gået over i historien under betegnelsen Cubakrisen.

USA foretog en blokade af Cuba og meddelte Sovjet, at hvis raketterne ikke blev fjernet ville USA optrappe konflikten

Kennedy modtog den 26. oktober et telegram fra den sovjetiske leder Khrusjtjov, hvori der stod, at hvis USA garanterede, at landet aldrig ville deltage i et angreb på Cuba, ville missilerne blive fjernet. Kennedy svarede bekræftende herpå, og den 28. oktober 1962, accepterede Khrusjtjov det amerikanske svar.

A.P. Møller overtager den 8. juli retten til olieudvinding i den danske undergrund i de næste 50 år.

Niels Bohr dør og en af tidens mest navnkyndige mænd er ikke mere iblandt os, men han vil stadig blive husket som en af historiens betydningsfulde videnskabsmænd.

1963.

Den amerikanske præsident John F. Kennedy besøgte Berlin i 1963 og udtalte de berømte ord: "Ich bin ein Berliner".

Den 22. november 1963 kom John F. Kennedy sammen med sin kone Jackie til Dallas, Texas.

I åben bil kørte de fra lufthavnen mod byens centrum. For at flest mulige mennesker skulle have mulighed for at se præsidentparret, var bilkortegens rute allerede flere dage tidligere blevet offentliggjort i pressen.

Klokken 12.30, smældede nogle skud. Præsidenten sank sammen i sin kones arme, bilen gassede op og kørte i hast til det nærmeste hospital, hvor lægerne desperat forsøger at redde præsidentens liv, men kl. 13.33 må de meddele, at USA's 35 præsident var afgang ved døden.

1964.

Martin Luther King blev født i 1929 i Atlanta, Georgia, han fungerede som baptistpræst i Montgomery, Alabama og nød stor popularitet i sin menighed.

Han blev i 1956 valgt til at lede en lokal busboykot, og gik siden i adskillige aktioner, hvilket resulterede i, at han både blev fængslet og udsat for fysiske og psykiske overgreb.

King veg aldrig fra sit ikke-volds princip. Han var kendt som en fremragende taler, bedst kendt er hans tale, holdt den 28. august 1963 ved Lincoln Memorial i Washington, som blev overværet af over 200.000 mennesker, den huskes blandt andet for ordene: "Jeg har en drøm..."

Internationalt vakte King også opsigt og begejstring. Han blev således tildelt Nobels Fredspris i 1964, for at opnå resultater uden anvendelse af vold.

Amerikanere med racistiske sympatier ønskede derimod at rydde ham af vejen. Det lykkedes for dem den 4. april 1968. Da blev han skudt og dræbt i Memphis, Tennessee af en hvid snigmorder.

1965.

Lørdag den 12. juni 1965 kort før midnat døde skibsreder Arnold Peter Møller på Rigshospitalet i København. A.P. Møller, manden bag Danmarks ubetinget største virksomhed, manden der som de fleste ved, i 1904 startede Aktieselskabet Dampskibsselskabet Svendborg, med den lille damper S.S. Svendborg, er ikke mere.

I midten af 60'erne ændrede landbruget sig til at blive mere specialiseret, f.eks. blev husdyravlerne enten svineavlere eller kvægavlere, eller også blev man rene planteavlere.

Hele strukturen på boligområdet ændrede sig, da den kraftige vækst i befolkningen gjorde at de større byer boligsektor kom under pres, skød der nye boligområder op i byernes periferi og opland.

1966.

Arbejdstiden nedsættes til 44 timer.

Socialdemokraterne og SF får ved folketingsvalget i november, tilsammen flertal i Folketinget, men SF er ikke en brugbar regeringspartner for Socialdemokratiet, så de fortsatte som mindretalsregering.

1967.

I 1964 blev PLO oprettet, og året efter begyndte kamporganisationen al Fatah under Yassir Arafats ledelse af at foretage sabotage i selve Israel.

I Gullanhøjderne affyrede syrisk artilleri ofte skud ind over israelsk område, det medførte at syriske og israelske jagerfly i april 1967 kom i åben ildkamp.

Til støtte for Syrien sendte Ægypten i maj store troppstyrker gennem Sinaiørkenen mod Israels grænse, og bad FN om at trække sine folk ud af området, hvilket organisationen efterkom.

Jordan ville ikke stå tilbage for de andre arabiske magter og indgik derfor i maj en forsvarspagt med Ægypten. Det trak uundgåelig op til en arabisk invasion af Israel.

Krigen brød ud den 5. juni 1967. Dagen begyndte med at det israelske luftvåben bombede og tilintetgjorde stort set alle nabolandenes militærfly, inden disse kom på vingerne.

Samtidigt rykkede jordstyrker frem gennem Sinaiørkenen og nåede Suezkanalen den 9. juni. Imedens besatte andre styrker Vestbredden af Jordanfloden, og andre invaderede de syriske Golanhøjder. Krigen sluttede den 10. juni efter i alt seks dage, da havde Israel nedkæmpet alt modstand, og de arabiske folkeslag havde lidt et knusende militært nederlag.

1968.

Ungdomsoprøret i 1968 var et kapitel for sig selv, f.eks. havde det i flere år ulmet på Københavns Universitet, men i april 68 var der flere demonstrationer på og omkring Universitetet under parolerne "Bryd Professorvældet" og "Medbestemmelse nu", når det foregik forholdsvis fredeligt på Københavns Univesitet, skyldes det i høj grad rektor Mogens Fogs måde at takle situationen på.

Ved årsfesten den 21. november hvor også kongen og dronningen deltog, havde nogle studenter planlagt at afbryde festtalen for selv at holde en tale, hvervet som taler tilfaldt psykologistuderende Finn Einar Madsen.

Talen var et angreb på klassesamfundet og den kendsgerning, at årsfesten var forbeholdt landets spidser. Talen blev hilst med stort bifald fra Finn Einars medsamsvorne i salen, hvorimod festens mere traditionelle publikum ikke fortrak en mine.

Efter tre minutter var talen til ende, Finn Einar Madsen og de andre uindbudte gæster forlod festsalen, uden der opstod nogen former for uro.

Fra slutningen af 1960'erne fik terrorisme for alvor verdens opmærksomhed.

Bombesprængninger og flykapringer blev almindelige, og derfor forbedredes kontrollen ved passage af gatene i lufthavne, for at holde terrorister borte fra passagerfly.

Et amerikansk fly, lastet med brintbomber, styrter ned på Grønland.

1969.

Den 16. juli 1969 opsendtes Apollo 11 fra Kennedy Space Center i Florida. Destinationen var Månen. Besætningen bestod af astronauterne Neil Armstrong, Edwin Aldrin og Michael Collins.

Fire dage senere landede Armstrong og Aldrin i månelandingsmodulet Eagle i Stillehedens Hav på Månen. Den 21. juli kravlede Armstrong ud af månelandingsmodulet med de berømte ord: 'That's one small step for a man, one giant leap for mankind.'

USA havde vundet kapløbet om at komme først til Månen. Astronauterne kunne i triumf placere det amerikanske flag på dens overflade. Derefter tog de nogle stenprøver, hvorefter turen gik hjemad.

24. juli 1969 landede Apollo 11 i Stillehavet. Der blev astronauterne samlet op af hangarskibet USS Hornet. Ombord Var den amerikanske præsident Richard Nixon for at byde dem velkommen tilbage til Jorden.